

Developing Strategies For Rural Tourism Development In Khuzestan Province

Mohammad Shokati Amghani ^{1*}, Valiollah Sarani ² and Moslem Savari ³

1. Assistant Professor, Department of Agricultural Extension and Education, College of Agriculture, Tarbiat Modares University (TMU), Tehran, Iran

2. Assistant Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture, University of Zabol, Zabol, Iran

3. Associate Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Khuzestan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Mollasani, Iran.

* Corresponding Author, m.shokati@modares.ac.ir

Received Date:
01/06/2024

Revise Date:
10/11/2024

Accepted Date:
10/11/2024

Published Date:
20/04/2025

Article Info

Abstract

Tourism has the potential to play an effective role in rural development. This research aimed to develop rural tourism strategies in Khuzestan province. Initially, a list of SWOT points was prepared through a literature review, which was then refined through interviews with experts. The research involved 24 experts from relevant organizations selected through non-probability targeted sampling. Information was processed using the SWOT-AHP-TOWS technique with Expert Choice 11.0 and Excel 2019 software. The AHP results indicated that "threat points" with a relative weight of 0.524 are the most significant for the development of rural tourism, followed by "weak points" with a relative weight of 0.422, "strengths" with a relative weight of 0.232, and "opportunity points" with a relative weight of 0.104. This suggests a predominance of risks over the benefits of tourism. Furthermore, the strategic prioritization results showed that the top strategy was WT (defensive strategy), followed by ST (contingent strategy), WO (adaptive strategy), and SO (offensive strategy). Therefore, the conclusion is that, currently, the disadvantages of tourism outweigh its advantages due to the lack of attention to some rural tourism requirements in Khuzestan province. If policymakers neglect these issues and fail to utilize the capacities of rural tourism in the region, rural migration will increase, leading to deserted villages.

Keywords: Rural non-farm activities, handicrafts, ecotourism, Khuzestan province, SWOT-AHP-TOWS technique

Research Paper
Volume 6, Issue 19, Spring 2025
Pages 54-70

Cite this article:

Shokati Amghani, M., Sarani, V., & Savari, M. (2024). Developing strategies for rural tourism development in Khuzestan province. *Journal of Economic Geography Research*, 6 (19), 54-70.

 <https://doi.org/10.30470/jegr.2024.2030864.1181>

2821-2266 © University of Zanjan.

This is an open access article under the CC BY-NC/4.0/License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

The rural areas of Iran face numerous limitations for their survival, especially in economic development, because employment and income from agricultural activities alone cannot support the growing population (Solymannejad et al., 2022). The decrease in the ability of agriculture to produce and the resulting insufficient income has caused many farmers to sell their farms and look for jobs and income in other places or to look for alternative economic strategies and new sources of income and diversifying the local economy in order to maintain be their farms, therefore, paying attention to rural tourism and its strategies is one of the most important steps in diversifying the rural economy (Baghernejad et al., 2023; Clemens, 2014) according to the report of the International Tourism Organization, Iran It ranks 10th in historical tourist attractions. The growing share of rural tourists in the world and the situation of Iran in terms of rural tourism, special attention to rural tourism in the country and diverse capacities in rural areas and a clear understanding of its infrastructure and obstacles, opportunities and threats are necessary. forgives Currently, there are more than 60,000 settlements in the country, some of which have a rich and unique cultural background and valuable historical works. Unfortunately, unlike the cultural value and diversity of most of the rural areas of the country, this type of tourism has not grown properly in the rural areas (Ghasemi et al., 2015).

Methodology

In a number of studies, SWOT has been used to investigate the factors affecting the development of tourism. It is one of the most efficient and common tools in the initial decision-making stages and as a precursor to strategic planning (Srivastava et al., 2005). It is reliable during strategic decision-making and setting priorities for sustainable development strategy (Arsić. et al., 2017). SWOT analysis includes the evaluation of internal (strengths and weaknesses) and external (opportunities and threats) factors (Matthews, 2004). It summarizes the current situation and helps to plan a plan for the future. It is an efficient and

structured planning method that allows identifying the best strategy (Buta, 2007). Combined SWOT-AHP technique is one of the analytical descriptive methods and is considered cross-sectional in terms of time. In order to identify the internal environment (strength, weakness) and external environment (opportunity and threat), the subject literature was used and the influential points on the development of rural tourism were identified. The combined SWOT-AHP model was designed as Figure (1).

Results and discussion

After reviewing the complete theoretical literature of the research, 15 external points (7 opportunities and 8 threats) and 16 internal points (8 strengths and 8 weaknesses) were identified. The results of this section are presented in Table 2. Next, the weights of each criterion were calculated. In order to calculate the weights related to each of the criteria and sub-criteria, as well as their pairwise comparison, and finally to determine the priority of each of the sub-criteria, they were evaluated in the combined SWOT-AHP model according to Figure (1). After pairwise comparison, the four main criteria of the SWOT model (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) were identified in the direction of rural tourism development. Based on the results of the research, it can be seen in Figure (3), "threat points" with a relative weight of 0.524 is the most important for the development of rural tourism, followed by the criterion of "weaknesses" with a relative weight of 0.422. "Strengths" with a relative weight of 0.232 and finally "Opportunities" with a relative weight of 0.104 were in the last priority. After determining the importance of each of the examined criteria, at this stage, the weights of each of the sub-criteria in achieving the development of rural tourism were estimated. The results of this section are presented in Table 3. Based on the results of the table, it can be said that among the strengths of the "hospitality spirit of the people of the region", the weaknesses of "lack of development of local and border exhibitions and bazaars", the opportunities of "increasing the tendency of governmental and non-governmental institutions in the field of

attention" to entrepreneurship and tourism" and the threat points of "occurrence of social violations when tourists enter the region" are among the most important points in achieving the development of rural tourism.

Funding

The results showed that the most important internal factors were among the strengths of "the spirit of hospitality of the people of the region" and the weaknesses of "the lack of development of local and border exhibitions and bazaars". This finding is in line with studies (Asadikorom, 2019; Movahedi et al., 2021). In the analysis of this finding, it can be said that the spirit of hospitality and warmth of the people of the south and Khuzestan province and the sanctity of the water and soil of this province (due to eight years of imposed war and great sacrifices that took place in this province) All Iranians have a special and common language, and the majority of people tend to travel to this province in the seasons when the weather is suitable and see the ruins and effects of war and the hospitality of this region, and this is a great strength for development. Rural tourism in this province. In addition, the results of this research show that the capacity of this province's neighborhood with Iraq in the field of border market development has not yet been used much, while this province has the potential to hold festivals and exhibitions of rural products. It is possible due to the neighboring country of Iraq and it can be a suitable marketing field for the products and productions of rural communities. In the examination of the external aspects of the issue of rural tourism, the results showed that among the opportunity points, "increasing the tendency of governmental and non-governmental institutions to pay attention to entrepreneurship and tourism" and among the threatening points, "the emergence of social strife with the arrival of tourists in the region" in achieving tourism development Villages are one of the most important points, and the results of this section were also in line with studies (Solymannejad et al., 2022; Babayi Hemmati & Molayi Hashjin, 2013; Razzaghi Borkhani & Mohammadi, 2018). In the analysis of this finding, it can be said that one of the reasons for the backwardness of the rural areas of

Khuzestan province is the limited economic development options for the economic mobility of the rural areas, providing an alternative for the use of local resources is inevitable.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

تدوین راهبردهای توسعه گردشگری روستایی در استان خوزستان

محمد شوکتی آقمقانی^{۱*}، ولی‌اله سارانی^۲ و مسلم سواری^۳

۱. استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران
۲. استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه زابل، زابل، ایران
۳. دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، ملاتانی، ایران.

تاریخ دریافت:	تاریخ بازنگری:	تاریخ پذیرش:	تاریخ انتشار:
۱۴۰۳/۰۳/۱۲	۱۴۰۳/۰۸/۲۰	۱۴۰۳/۰۹/۲۱	۱۴۰۴/۰۱/۳۱

اطلاعات مقاله چکیده

گردشگری به عنوان یک ظرفیت بالقوه می‌تواند نقش موثری در توسعه روستایی داشته باشد. هدف این تحقیق تدوین راهبردهای توسعه گردشگری روستایی در استان خوزستان بود که بدین منظور با استفاده از مرور ادبیات، لیستی از نقاط چهارگانه SWOT تهیه و سپس از طریق مصاحبه با کارشناسان خبره تعدادی از آنها حذف و اصلاح شد. جامعه آماری تحقیق شامل کارشناسان متخصص در سازمان‌های مربوطه بودند که تعداد ۲۴ نفر از آنان از طریق روش نمونه‌گیری غیر احتمالی هدفمند انتخاب شدند. پردازش اطلاعات با تکنیک SWOT-AHP-TOWS و با استفاده از نرم‌افزار Expert Choice 11.0 و Excel 2019 انجام شد. نتایج حاصل از AHP نشان داد که «نقاط تهدید» با وزن نسبی ۰/۵۲۴ بیشترین اهمیت برای توسعه گردشگری روستایی دارد و بعد از آن معیار «نقاط ضعف» با وزن نسبی ۰/۴۲۲، معیار «نقاط قوت» با وزن نسبی ۰/۲۳۲ و در نهایت «نقاط فرصت‌ها» با وزن نسبی ۰/۱۰۴ در اولویت آخر بودند که این امر نشان‌دهنده غالب بودن فضای مخاطره‌آمیز گردشگری بر فضای مفید آن بود. در ادامه نتایج نشان داد که در اولویت بندی نواحی راهبردی، راهبرد اول WT یعنی راهبرد دفاعی، راهبرد دوم راهبرد ST یعنی راهبرد اقتضایی، راهبرد سوم WO یعنی راهبرد انطباقی، و آخرین راهبرد، راهبرد SO یعنی راهبرد تهاجمی بود. بنابراین نتیجه می‌گیریم که در حال حاضر به دلیل عدم توجه به برخی استلزمات گردشگری روستایی در استان خوزستان، معایب گردشگری غالب بر مزایای آن هست و در صورتی که سیاست‌گذاران از این موضوع غفلت نموده و از ظرفیت‌های گردشگری روستایی در منطقه استفاده نکنند مهاجرت روستایی بیشتر از قبل شده و روستاها خالی از سکنه خواهند شد.

دوره ۶، شماره ۱۹، بهار ۱۴۰۴
صص ۷۰-۵۴
مقاله پژوهشی

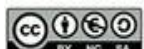
کلیدواژه‌ها: فعالیت‌های غیر زراعی، صنایع دستی، بوم‌گردی، استان خوزستان، تکنیک سوات.

M.Shokati@Modares.Ac.Ir

*نویسنده مسئول:

ارجاع به این مقاله: شوکتی آقمقانی، محمد؛ سارانی، ولی‌الله؛ و سواری، مسلم. (۱۴۰۴). تدوین راهبردهای توسعه گردشگری روستایی در استان خوزستان، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، ۶ (۱۹)، ۷۰-۵۴.

<https://doi.org/10.30470/jegr.2024.2030864.1181>

2821-2266 © University of Zanjan.

This is an open access article under the CC BY-NC/4.0/License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

بیان مسئله

مناطق روستایی ایران با محدودیت‌های زیادی، به‌ویژه در توسعه اقتصادی، روبرو هستند. درآمد ناکافی کشاورزی بسیاری از کشاورزان را مجبور به فروش مزارع یا یافتن منابع درآمدی جایگزین کرده است. توجه به گردشگری روستایی و راهبردهای آن به‌عنوان روشی برای تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی ضروری است (سلیمان‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۱؛ Byrd et al., 2009; Baghernejad et al., 2023; Clemens, 2014). ایران با رتبه دهم در جاذبه‌های تاریخی جهان و ظرفیت‌های متنوع در مناطق روستایی، نیازمند توسعه گردشگری روستایی برای استفاده از این پتانسیل است. با وجود بیش از ۶۰ هزار آبادی، رشد گردشگری روستایی در کشور نامناسب بوده است (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۴). ادبیات موجود پیشنهادهایی برای پایداری گردشگری ارائه می‌دهد، مانند اجرای یکپارچه گردشگری روستایی که بر مشارکت ذینفعان محلی تأکید دارد (Cawley & Gillmor, 2008; Mwesiumo et al., 2022). گردشگری روستایی می‌تواند کشاورزی را متحول کرده و درآمد روستاییان را افزایش دهد. با این حال، خطراتی نظیر تزیق سرمایه‌های شهری در عملیات کشاورزی انبوه و کاهش منافع کشاورزان وجود دارد. مشارکت مؤثر خانوارهای کشاورز در این صنعت به بهبود معیشت و کاهش محرومیت کمک می‌کند (Getz & Carlsen, 2000; Cunha et al., 2018). مطالعات متعددی آثار مثبت گردشگری روستایی را بر تنوع فعالیت‌های اقتصادی، جلوگیری از مهاجرت، بهبود وضعیت اقتصادی-اجتماعی و رشد کارآفرینان محلی نشان داده‌اند (Bogdan et al., 2018; Muller & Jonson, 2007; Muresan et al., 2017). گردشگری روستایی با ویژگی‌هایی مانند استفاده از منابع طبیعی و فرهنگی برای جاذبه‌های گردشگری، فرصت‌های اجتماعی و اقتصادی زیادی را فراهم می‌کند (Lane & Kastenholtz, 2015). در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه، این صنعت ابزاری کلیدی برای توسعه روستایی و کاهش فقر است (Wu & Gao, 2017; Yanan et al., 2024). از نظر اقتصادی، گردشگری در اتحادیه اروپا بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۷، ۱۰ درصد از تولید ناخالص داخلی را تشکیل داده است. به‌عنوان مثال، در سال ۲۰۱۳، این صنعت ۱٫۶ تریلیون یورو درآمد و ۱۱٫۴ میلیون شغل ایجاد کرد (Bigano, 2017). در آسیا نیز، گردشگری روستایی نقش مهمی در اقتصاد دارد. برای مثال، در سال ۲۰۱۹ چین ۳٫۳ میلیارد بازدید گردشگری داشت که درآمدی معادل ۱۲۵٫۸ میلیارد دلار ایجاد کرد (Xinhua News Agency, 2020). گردشگری نه تنها اقتصاد را تقویت می‌کند، بلکه از طریق تبادل فرهنگی و کاهش بیکاری، کیفیت زندگی را بهبود می‌بخشد (Folgado-Fernández et al., 2019; Summers et al., 2019). محبوبیت گردشگری روستایی به دلیل سختی زندگی شهری و گرایش به تجربه‌های آرام و طبیعی در حال افزایش است (Roberts et al., 2017). این نوع گردشگری فرصت ارتباط با طبیعت، تولید کشاورزی، و فرهنگ‌های روستایی را فراهم می‌کند (Brooker & Joppe, 2014). استان خوزستان با وجود اهمیت گردشگری روستایی، نیازمند تحلیل راهبردی برای بررسی فضای مفید و مخاطره‌آمیز است. شرایط مطلوب زمستانی این استان آن را به مقصد جذابی برای گردشگری تبدیل کرده است. تاکنون مطالعات جامعی درباره تحلیل راهبردی این حوزه از دیدگاه خبرگان گردشگری انجام نشده است. بنابراین، این تحقیق به بررسی راهبردهای مناسب برای توسعه گردشگری روستایی در این استان پرداخته است.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

هیچ تعریف جهانی و قابل قبولی برای گردشگری روستایی وجود ندارد، چرا که این گردشگری پیچیده و شامل فعالیت‌های متنوعی است که بسته به منطقه و کشور متفاوت می‌شود (Rosalina et al, 2021). طبق مطالعات دانشگاهی، گردشگری روستایی بخش مهمی از سفرهای جهانی، به ویژه در اروپا، را تشکیل می‌دهد (An & Alarcon, 2021; Chi & Han, 2021; World Tourism Organization, 2017). گردشگری روستایی وابسته به منابع طبیعی، دارایی‌های انسانی ساخته شده توسط بشر و سایر منابع موجود در مناطق روستایی است (Chen et al, 2023) و به غنی‌سازی عرضه گردشگری و توسعه پایدار مناطق روستایی کمک می‌کند (Chi & Han, 2021; Yang et al., 2021). همچنین نقش مهمی در رشد اقتصاد و تحول روستایی دارد و می‌تواند درآمد کشاورزان را

افزایش دهد (Zhang et al., 2021). توجه به گردشگری روستایی از دهه ۱۹۵۰ آغاز شد و در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ بر اقتصاد روستایی و کشاورزی تأکید شد. گردشگری روستایی توانمندسازی روستاها و روستاییان را با هدف بهبود کیفیت زندگی و معیشت پایدار آنها ارتقا می‌دهد و علاوه بر رشد اقتصادی، به حفاظت از محیط زیست، حمایت از فرهنگ بومی و تقویت آداب و رسوم اجتماعی کمک می‌کند (ازکیا و کامور، ۱۳۹۱). در این نوع گردشگری، علاقه گردشگران به مشارکت در زندگی بومیان و شیوه‌های زندگی آنان بارز است و کسب‌وکارهای خرد و خانگی اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کنند (Roberts et al, 2017). گردشگری روستایی به عنوان پدیده‌ای شناخته می‌شود که پاسخی به افزایش شهرنشینی و فرار از محیط شهری است (Kaaristo, 2014). اگرچه این نوع گردشگری نمی‌تواند همه مشکلات نواحی روستایی را حل کند، اما آثار اقتصادی مهمی دارد و به کاهش مهاجرت و تخلیه سکونتگاه‌های روستایی کمک می‌کند (موحدی و همکاران، ۱۴۰۰). همچنین اصطلاحاتی نظیر اکوتوریسم، گردشگری سبز و گردشگری مسئولانه به این نوع فعالیت گردشگری اشاره دارند (Komppula, 2014) و به عنوان راهی پایدار برای توسعه منطقه‌ای شناخته می‌شود (Jeong et al, 2014). موسکاردو در سال ۱۹۹۸ سه اصل گردشگری پایدار را توضیح داد که مورد توجه برنامه‌ریزان قرار گرفته است، که عبارت‌اند از:

- کیفیت (تجربه کیفیت برای بازدیدکنندگان، بهبود کیفیت زندگی جامعه میزبان)،

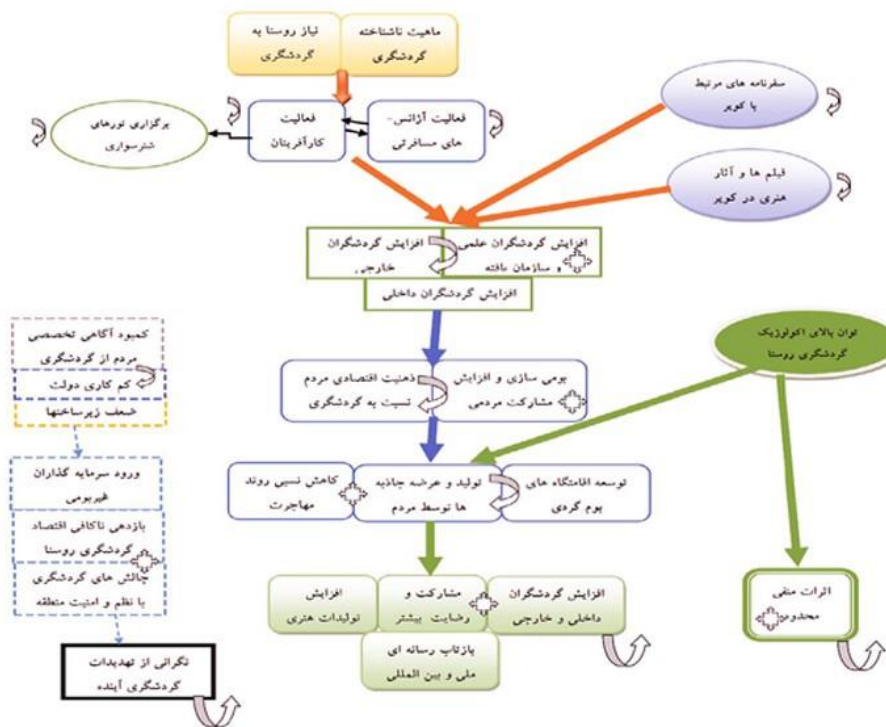
- تداوم (منابع طبیعی)،

- تعادل (بین نیازهای میزبان و محیط).

- گردشگری روستایی، راهبردی برای توسعه: این رویکرد معتقد است گردشگری روستایی با ایجاد اشتغال، افزایش سطوح درآمدی، تنوع درآمدی فعالیت‌های اقتصادی و افزایش سطح آگاهی اجتماعی و ایجاد روابط گسترده بین جامعه و میزبان و میهمان به حفاظت از میراث فرهنگی و محیط زیست طبیعی کمک و با جلوگیری از مهاجرت بی‌رویه، به توسعه روستایی پایدار کمک می‌کند.

- گردشگری روستایی، سیاستی برای بازسازی سکونتگاه‌های روستایی: در این رویکرد، گردشگری روستایی به عنوان راهبردی برای توسعه و هدف آن پاسخگویی به تغییر در سیاست‌های کشاورزی و روستایی و بخشی نیز با هدف تغییر در تفکر و عمل صنعت گردشگری است.

- گردشگری روستایی ابزاری برای توسعه پایدار و حفاظت از منابع طبیعی: در این رویکرد بر این نکته تأکید می‌شود که در قالب توسعه گردشگری، بشر می‌توند به تعدیل یا دستکاری جنبه‌های خاصی از محیط در جهت مثبت یا منفی بپردازد (Rahimi, 2002). در ادامه لازم به ذکر هست که تاکنون مدل‌های مختلفی در رابطه با توسعه گردشگری روستایی ارائه شده است که یکی از آنها مدل توسعه گردشگری روستایی است که توسط جلالیان و همکاران (۱۳۹۷) ارائه شده است. این مدل (شکل ۱) شامل چهار مرحله است که در مرحله اول، روستای مصر یک روستای چندان شناخته شده نیست و گردشگری یک بازساخته به شمار می‌رود. از طریق برگزاری تور شترسواری، زمینه‌های اولیه فراهم می‌شود. در مرحله دوم، تهیه آثار هنری موجب توسعه گردشگری سازمان یافته، علمی و ماجراجو می‌شود. در مرحله سوم با ورود گردشگران، آگاهی مردم از ماهیت و منافع اقتصادی گردشگری افزایش یافت و کارآفرینانی از خود روستا اقدام به فعالیت در این زمینه کردند و در مرحله آخر با رونق بیشتر گردشگری روستایی توجه سرمایه‌گذاران سایر مناطق به روستای مصر بیشتر شد.

شکل ۱. مدل توسعه گردشگری روستایی در روستای مصر، شهرستان خور و بیابانک از توابع استان اصفهان

منبع: جلالیان و همکاران (۱۳۹۷)

بنابراین گردشگری روستایی به‌عنوان یک راهبرد بازآفرینی روستایی شناخته شده است و نقش مهمی در رشد اقتصادی، اشتغال و کاهش فقر ایفا می‌کند (عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۱؛ Su et al., 2018؛ Nooripoor et al, 2021). طبق گزارش Wttc (۲۰۱۷)، پیش از کووید-۱۹، گردشگری سهم ۱۰/۳ درصدی در اشتغال جهانی داشت و یک شغل از هر چهار شغل جدید را ایجاد می‌کرد. سازمان جهانی گردشگری نیز گردشگری را یک ابزار مؤثر برای تحقق هدف هزاره سوم می‌داند (Zhang et al., 2021). اگرچه گردشگری روستایی مزایای قابل توجهی دارد، ممکن است موجب چالش‌هایی مانند اختلال در معیشت سنتی، قطع روابط اجتماعی و جابجایی جوامع شود (Su et al, 2019). همچنین، وابستگی این صنعت به انرژی ممکن است به محیط زیست آسیب برساند (Wu et al, 2023). مطالعات در ایران نشان می‌دهند که توجه به راهکارهای توسعه پایدار برای مدیریت این چالش‌ها ضروری است. بابائی همتی و مولایی هشتجین (۱۳۹۲) در پژوهشی در زمینه توسعه گردشگری روستایی در بخش کوهپایه‌ای گیلان به این نتیجه رسیدند داشتن برنامه‌ریزی، تقویت و تشویق به سرمایه‌گذاری زیربنایی، امنیت مکانی، سیاست‌های مناسب و حفظ مناظر زیبا مهمترین راهکارها بودند.

جعفریان و همکاران (۱۳۹۵) در بررسی راهکارهای توسعه گردشگری روستایی لاسجرد شهرستان سمنان با استفاده از مدل سوات به این نتیجه رسیدند که چشم‌اندازهای زیبا و منحصر به فرد مهمترین قوت، نامناسب بودن تسهیلات و تجهیزات اقامتی مهمترین ضعف، افزایش انگیزه بیشتر برای مسافرت و تفریح مهمترین فرصت و تخریب زمین‌های کشاورزی و مزارع روستایی مهمترین تهدید توسعه گردشگری روستایی در این شهرستان بودند.

رزاقی بورخانی و محمدی (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای در زمینه راهبردهای توسعه گردشگری کشاورزی و روستایی استان مازندران به این نتیجه رسیدند که بهره‌گیری از گونه‌های منابع طبیعی و ناکافی بودن امکانات و تسهیلات زیرساختی، بهداشتی، خدماتی، اقامتی و رفاهی مهمترین نقاط درونی و سرمایه‌گذاری‌های بخش‌های مختلف (خصوصی، دولتی و تعاونی) و آلودگی‌های زیست محیطی مهمترین نقاط بیرونی بودند.

اسدی کرم (۱۳۹۸) در مطالعه‌ای در زمینه تدوین برنامه راهبردی توسعه گردشگری در مناطق روستایی شهر بابک به این نتیجه رسیدند زمینه مناسب برای ماندگاری بر مبنای گردشگری و کمبود خدمات اقامتگاهی و پذیرایی مهمترین عوامل درونی و قابلیت تبدیل شدن به یک قطب گردشگری در سطح ملی و جهانی و اثرات منفی گردشگری بر محیط زیست مهمترین عوامل بیرونی در این زمینه بودند.

گودرزی و همکاران (۱۳۹۹) در مطالعه‌ای در زمینه تحلیل و موانع توسعه گردشگری آبی در استان خوزستان به این نتیجه رسیدند که دو عامل تمایل ضعیف و مشارکت کم‌رنگ بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی و مدیریت ضعیف از مهم‌ترین موانع بودند.

موحدی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی در زمینه راهکارهای توسعه گردشگری پایدار روستایی در استان لرستان به این نتیجه رسیدند که استفاده از امکانات بالقوه روستاها، برنامه‌های آموزشی، مشارکت مردم محلی، مدیریت و برنامه‌ریزی، قانون‌گذاری و سیاست‌گذاری و حمایت از صنایع دستی از مهمترین راهکارها در این زمینه هستند.

سلیمان‌نژاد و همکاران (۱۴۰۱) در مطالعه‌ای در زمینه موانع و تسهیل‌کننده‌ها گردشگری کشاورزی در غرب مازندران به این نتیجه رسیدند که می‌تواند عوامل پیش برنده و بازدارنده را در عامل‌های اجتماعی فرهنگی، فیزیکی کالبدی، سیاستی - قانونی، مدیریتی، تبلیغی، زیرساخت فکری، مشارکتی، بازاریابی خلاصه نمودند.

Zhang et al (۲۰۲۱) با تحقیق در مورد الگوهای فضایی و توسعه پایدار مقاصد گردشگری روستایی در کشور چین به این نتایج دست یافتند که توزیع فضایی روستاهای کلیدی گردشگری روستایی عمدتاً تحت تأثیر عواملی مانند فرهنگ تاریخی، وضعیت زیرساخت‌های حمل‌ونقل، سطح اقتصادی و ویژگی‌های ریخت‌شناختی روستا قرار می‌گیرد.

Dai et al (۲۰۲۳) در پاسخ به اینکه آیا گردشگری روستایی روستا را احیا می‌کند، به این نتایج دست یافتند که توسعه گردشگری به رهبری دولت، روستای هدف گردشگری را از یک جامعه روستایی سنتی مبتنی بر پیوندهای خویشاوندی به یک جامعه گردشگری روستایی تجاری شده با منافع اقتصادی در هسته آن تبدیل کرده است. تأثیر متقابل فضا، ارزش، قدرت و سرمایه مکانیسم بازسازی فضایی را تشکیل می‌دهد.

Wu et al (۲۰۲۳) از طریق تجزیه و تحلیل پیوندهای گردشگری روستایی، تولید ناخالص داخلی، استفاده از انرژی و محیط زیست در کشور چین به این نتایج دست یافتند که خدمات پذیرایی مرتبط با گردشگری روستایی کیفیت کلی محیطی مثبت و قابل توجهی را به جز N_2O افزایش می‌دهد. با این حال، خدمات غذا و نوشیدنی بر انتشار گازهای گلخانه‌ای و تنها $PM_{2.5}$ در آلودگی هوا تأثیر منفی می‌گذارد. علاوه بر این، سفر تأثیر منفی قابل توجهی بر انتشار CO در آلاینده‌های هوا دارد. استفاده از انرژی تنها تأثیر قابل توجهی بر CO_2 و CO دارد، اما تولید ناخالص داخلی تأثیر منفی بر انتشار N_2O دارد. جهانی شدن تأثیر منفی بر CO_2 و آلاینده‌های هوا به جز $PM_{2.5}$ دارد.

Yanan et al (۲۰۲۴) در تحقیق خود با بررسی اینکه گردشگری روستایی چه تأثیری بر توسعه پایدار روستاهای سنتی داشته است، به این نتایج دست یافتند که توسعه گردشگری در این مناطق باید با حفظ ارزش‌های جامعه و مشارکت فعال آن همراه باشد، و همچنین منافع ذی‌نفعان مختلف و ترویج معیشت‌های متنوع بر پایه شیوه‌های سنتی در نظر گرفته شود. این رویکرد باعث تقویت اصالت روستاها و ایجاد حس ارتباط و وفاداری بیشتر در گردشگران می‌شود.

روش پژوهش

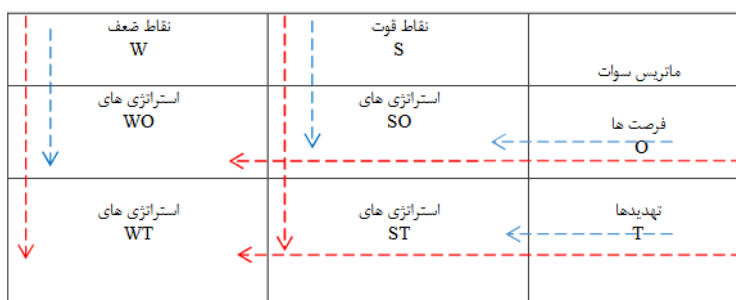
این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از لحاظ شیوه جمع‌آوری اطلاعات از نوع توصیفی-پیمایشی و بر حسب ماهیت داده‌ها از نوع پژوهش‌های کمی است. جامعه آماری تحقیق شامل کارشناسان آگاه و متخصص گردشگری روستایی در اداره کل میراث فرهنگی،

گردشگری و صنایع دستی استان خوزستان و همچنین برخی از اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی که در زمینه گردشگری روستایی پژوهش‌هایی را انجام داده بودند که تعداد ۲۴ نفر از آنان به طور هدفمند برای مطالعه انتخاب شدند. از آنجایی که روش نمونه‌گیری در تحقیقات راهبردی متفاوت از تحقیقات کمی هست و کیفیت نمونه مورد مطالعه بر کمیت آن ارجحیت دارد، در واقع خبره بودن و متخصص بودن در نمونه از اهمیت کلیدی برخوردار هست. ابزار اصلی تحقیق پرسشنامه بود که براساس تکنیک AHP طراحی و تدوین شد (جدول ۱) و در بین جامعه آماری توزیع شد. روایی پرسشنامه نیز از طریق نظرات خبرگان موضوعی یاد شده مورد بازبینی و اصلاح قرار گرفت. میزان پایایی پرسشنامه نیز از طریق آلفای کرونباخ مورد سنجش قرار گرفت که مقدار آن بالای ۰/۸ بود. فرایند تحلیل سلسله مراتبی AHP یک روش تصمیم‌گیری چند شاخصه برای وزندهی به معیارها و انتخاب گزینه بهینه است. این روش توسط توماس ال ساعتی در سال ۱۹۸۳ معرفی شد. هدف این روش اولویت‌بندی تعدادی معیار یا گزینه است. پس از تعیین هدف باید معیارهایی برای تصمیم‌گیری شناسایی شوند. این معیارها براساس هدف باهم مقایسه زوجی می‌شوند و وزن آنها تعیین می‌شود. در نهایت گزینه‌ها براساس هر معیار باهم مقایسه زوجی شده و اولویت نهایی گزینه‌ها مشخص می‌شود (Savari & Shokati Amghani, 2022; Gottfried et al., 2018). هدف اصلی روش فرایند تحلیل سلسله مراتبی انتخاب بهترین گزینه براساس معیارهای مختلف از طریق مقایسه زوجی است. تجزیه و تحلیل اطلاعات از مدل ترکیبی SWOT-AHP در قالب نرم‌افزار Expert Choice 11.0 عملیاتی گردید.

جدول ۱. مقادیر ترجیحات برای مقایسه‌های زوجی

وزن یا ارزش	وضعیت مقایسه‌ها
۱	یکسان
۲	یکسان تا نسبتاً بیشتر
۳	نسبتاً بیشتر یا ضعیف
۴	نسبتاً بیشتر تا بیشتر
۵	بیشتر یا قوی
۶	بیشتر تا خیلی بیشتر
۷	خیلی بیشتر یا خیلی قوی
۸	خیلی بیشتر تا خیلی خیلی بیشتر
۹	خیلی خیلی بیشتر یا کاملاً مرجح

اما ماتریس SWOT فقط قادر به تحلیل وضعیت موجود است. برای طراحی راهبردهای راهبردی از ماتریس TOWS استفاده می‌شود. ماتریس TOWS بر این فرض استوار است که در یک سازمان یا موضوع خاص قوت‌ها و فرصت‌ها را به حداکثر و ضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل ممکن برساند. برای این منظور، نقاط قوت، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها در چهار حالت کلی ST، WT، SO و WO به صورت زیر پیوند داده می‌شوند و گزینه‌های راهبرد از بین آن‌ها انتخاب می‌شود. بر این اساس، چارچوب تحلیلی TOWS را می‌توان در شکل (۲) خلاصه نمود.

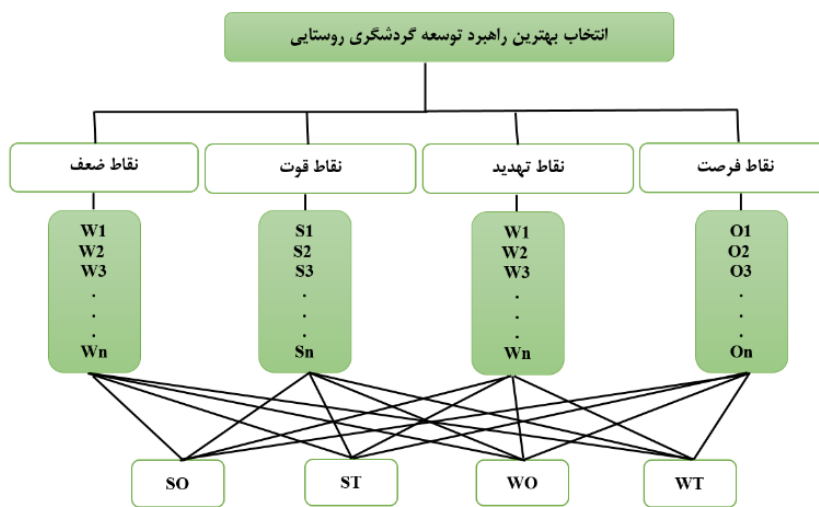

شکل ۲- چارچوب ماتریس تحلیلی TOWS

در نهایت به منظور اولویت‌بندی راهبردهای تدوین شده در مدل TOWS به محاسبه وزن گزینه با توجه به عوامل تشکیل‌دهنده آن، ماتریس محاسبات وزنی تشکیل شد و بر اساس میزان وزن آن‌ها اولویت‌بندی شدند.

نرخ ناسازگاری تصمیم: در حالت کلی اگر نرخ ناسازگاری کمتر از ۰/۱ باشد ناسازگاری‌ها نسبتاً قابل قبول است در غیر اینصورت بازنگری در قضاوت‌ها ضروری به نظر می‌رسد (Saaty, 2008).

در این تحقیق برای تحلیل داده‌ها از تکنیک ترکیبی SWOT-AHP که جز روش‌های توصیفی-تحلیلی است و از نظر زمانی مقطعی به‌شمار می‌شود، استفاده شد. به‌منظور شناسایی محیط درونی (قوت، ضعف) و محیط بیرونی (فرصت و تهدید) از ادبیات موضوع استفاده شد که در نتیجه آن لیستی از متغیرهای مربوط به نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدها تهیه گردید و سپس در ادامه نظرات خبرگان موضوعی نسبت به تک تک متغیرها پرسیده شد که در نتیجه برخی از آنها حذف، اضافه و یا اصلاح شدند که خروجی نهایی آن، شناسایی نقاط تاثیرگذار بر توسعه گردشگری روستایی در استان خوزستان بود. مدل ترکیبی SWOT-AHP به صورت شکل (۳) طراحی شد.

شکل ۳- چارچوب مفهومی و اجرایی پژوهش
منبع: (Kahraman et al, 2008)

تکنیک SWOT به‌عنوان مشهورترین ابزار برنامه‌ریزی راهبردی است و به عنوان پایه و اساس تحلیل راهبردی است. این تکنیک که به عنوان تحلیل SWOT نیز خوانده می‌شود نمایانگر فرصت‌ها، تهدیدها، نقاط ضعف و نقاط قوت سازمان است (Kaymaz et al., 2021). تجزیه و تحلیل SWOT چارچوبی را برای ارزیابی موقعیت رقابتی یک سازمان و توسعه برنامه‌ریزی راهبردی فراهم می‌کند (Saidmamatov et al., 2021). تجزیه و تحلیل SWOT عوامل داخلی و خارجی و همچنین پتانسیل فعلی و آینده را ارزیابی می‌کند (Savari & Shokati Amghani, 2022).

قوت‌ها: نقاط قوت توصیف می‌کنند که سازمان‌ها چه برتری دارند و چه چیزی آن‌ها را از رقبا جدا می‌کند.

ضعف‌ها: نقاط ضعف نمی‌گذارند عملکرد سازمان یا یک واحد به حد مطلوب برسد. آنها نقاطی هستند که کسب و کار باید برای برتری پیدا کردن نسبت به رقبا، بهبود بخشد.

فرصت‌ها: فرصت‌ها به عوامل خارجی مطلوب اشاره می‌کنند که می‌توانند مزیت رقابتی در اختیار سازمان قرار دهند.

تهدیدها: تهدیدها دربرگیرنده عواملی هستند که احتمال آسیب رساندن به سازمان را دارند.

یکی از مهم‌ترین نقاط ضعف در مدل SWOT این است که هیچ روش استاندارد برای ارزیابی وزن‌های نقاط درونی و بیرونی ندارد (Kahraman et al., 2008) و اهمیت گزینه‌ها با توجه به فاکتورها نامشخص است (Kangas et al., 2003). بنابراین در مطالعات

مختلف به منظور حل این مشکل از روش وزن‌دهی سلسله مراتبی استفاده شده است (Savari & Shokati Amghani, 2022; Asadpourian et al., 2021; Sahani, 2021). استفاده^۱ AHP در مدل SWOT می‌تواند ضعف وارده بر این ماتریس را کمتر نماید (Saidmamatov et al., 2021). تجزیه و تحلیل ترکیبی در این مدل طی سه مرحله انجام می‌پذیرد (Tuzmen, 2011).

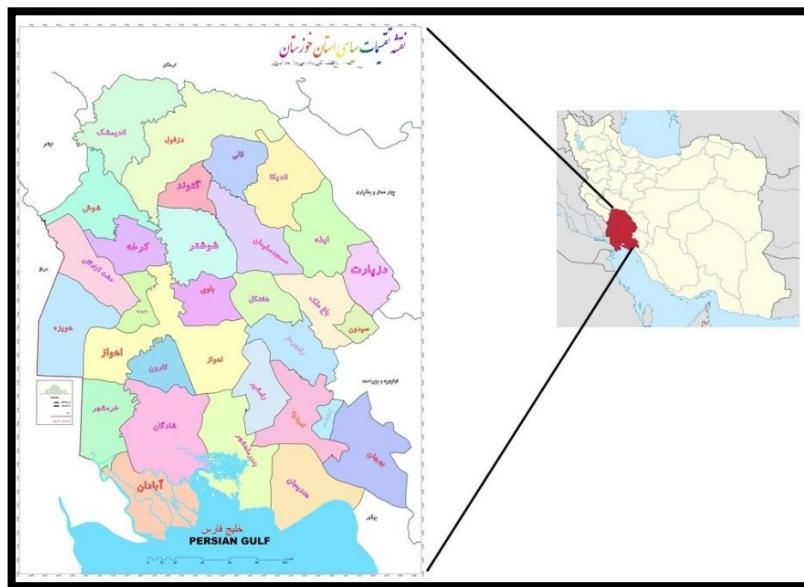
- مرحله اول: تهیه فهرستی از عوامل مهم داخلی (قوت و ضعف) و بیرونی (فرصت‌ها و تهدیدها) برای انجام برنامه‌ریزی راهبردی فراهم شود.

- مرحله دوم: مقایسه زوجی معیارها (عوامل داخلی و خارجی) و زیرمعیارها در جهت محاسبه وزن هر کدام از عوامل.

- مرحله سوم: برای به دست آوردن اولویت نسبی باید وزن معیارها در زیرمعیارها ضرب شود تا اهمیت نسبی هر یک از عوامل به دست آید.

منطقه مورد مطالعه

استان خوزستان با مساحت ۶۴۲۳۶ کیلومتر مربع در جنوب غرب ایران واقع شده است و همسایه استان‌های لرستان، چهارمحال و بختیاری، کهگیلویه و بویراحمد، ایلام، بوشهر، خلیج فارس و کشور عراق است. این استان دارای ۱۶ شهرستان و ۳۶ بخش است (شکل ۴) و ۳۶/۵ درصد از جمعیت آن در نقاط روستایی سکونت دارند (استانداری خوزستان، ۱۴۰۴). طبق گزارش استانداری، در خوزستان ۱۷ روستای هدف گردشگری وجود دارد و ۳۰ نقطه دیگر با جاذبه‌های گردشگری شناسایی شده‌اند (قریب، ۱۳۹۵).

شکل ۴. نقشه استان خوزستان

یکی از جاذبه‌های گردشگری روستایی خوزستان، آیین خانوادگی انارتکانی در روستای منگره، شمال شهرستان اندیمشک، است که به عنوان یکی از ویژگی‌های منحصر به فرد گردشگری این استان شناخته می‌شود. باغ‌های انار منگره ۲ یکی از منابع درآمدی ساکنان این روستا محسوب می‌شود. هر سال در روستای منگره با توجه به وجود باغات فراوان انار، آیین خانوادگی انارتکانی انجام می‌شود. آب و هوای مناسب، وجود باغات فراوان، محیط زیست و حیات وحش غنی، این منطقه آن را به قطب گردشگری روستایی در استان خوزستان تبدیل کرده است (خبرگزاری بین‌المللی ایران پرس، ۱۴۰۲).

۱. Analytical Hierarchy Process

۲ - Mongreh

یافته‌ها و بحث

شناسایی عوامل درونی و بیرونی در قالب عوامل تشکیل دهنده ماتریس SWOT

پس از بررسی ادبیات نظری کامل پژوهش ۱۵ نقطه بیرونی (۷ نقطه فرصت و ۸ نقطه تهدید) و ۱۶ نقطه درونی (۸ نقطه قوت و ۸ نقطه ضعف) شناسایی شد. نتایج این بخش در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲- شناسایی عوامل درونی و بیرونی توسعه گردشگری پایدار روستایی

نقاط بیرونی		نقاط درونی	
فرصت	تهدید	قوت	ضعف
O1- امکان دستیابی به بازارهای منطقه‌ای و توسعه صادرات (محصولات کشاورزی) وجود فرودگاه و اسکله‌های تجاری	T1- بروز نزاع اجتماعی با ورود گردشگران به منطقه	S1- کاهش نرخ بیکاری و متنوع‌سازی معیشت	W1- تضاد و دشمنی در میان اهالی روستا به دلیل فرهنگ غالب قومی - قبیله‌ای
O2- افزایش گرایش نهادهای دولتی و غیردولتی در زمینه توجه به کارآفرینی و گردشگری	T2- از بین رفتن شیوه و فرهنگ روستایی	S2- روحیه مهمان نوازی مردم منطقه	W2- عدم توسعه نمایشگاه‌ها و بازارچه‌های مرزی و بومی
O3- قرارگیری مراکز و کانون‌های پرجمعیت شهری در اطراف روستاهای منطقه	T3- وجود ریزگردها و پدیده‌های گردوغبار در منطقه	S3- حفظ فرهنگ و لباس‌های محلی متنوع توسط مردم منطقه	W3- عدم تمایل روستاییان به سرمایه‌گذاری در بخش توریسم به دلیل هزینه بالای آن
O4- حجم بالای گردشگران داخلی و خارجی در استان	T4- فصلی بودن گردشگری به دلیل شرایط جوی نامناسب	S4- وجود هویت باقی مانده معماری‌های نسل گذشته	W4- تغییرات کاربری اراضی به دلیل گرایش گردشگران به خرید و تغییرات کاربری آن
O5- قابلیت تبدیل شدن به یک قطب گردشگری در سطح ملی و جهانی	T5- عدم برنامه‌ریزی دولت در جهت ساماندهی گردشگری در منطقه	S5- جایگاه بالای استان در زمینه تولید بعضی از محصولات مانند خرما	W5- ذهنیت منفی ساکنین شهرهای دیگر به گرم و شرجی بودن منطقه
O6- حمایت‌های قانونی و توجه مسئولان به شکوفاسازی اقتصاد محلی	T6- عدم وجود امنیت دائم به علت مرزی بودن منطقه	S6- وجود آثار تاریخی و باستانی در منطقه ثبت شده در یونسکو	W6- کیفیت نامطلوب زیرساخت‌های محیطی و کالبدی (بهداشتی، اقامتی و رفاهی)
O7- نزدیکی به کشور عراق و صدور محصولات روستایی به خارج از کشور	T7- فقدان برنامه‌ریزی محلی و منطقه‌ای با مشارکت مردم در حوزه گردشگری	S7- وجود رودخانه‌های متنوع در این استان مانند کارون، دز و کرخه (گردشگری آبی)	W7- ضعف سواد جامعه میزبان و کمبود نیروی انسانی متخصص آموزش دیده در زمینه گردشگری
	T8- تخریب و آلودگی محیط زیستی در مناطق روستایی	S8- وجود غذاهای متنوع محلی و منحصر به فرد	W8- ضعف تبلیغات و عدم پوشش مناسب‌های شبکه‌های ملی و استانی در راستای معرفی جاذبه‌های گردشگری

اهمیت نسبی و اولویت‌بندی معیارهای موثر در راستای توسعه گردشگری پایدار

در ادامه به محاسبه اوزان هر یک از معیارها پرداخته شد. برای محاسبه اوزان مربوط به هر یک از معیارها و زیرمعیارها و همچنین مقایسه زوجی آن‌ها و در نهایت تعیین میزان ارجحیت هر یک از زیرمعیارها در مدل ترکیبی SWOT-AHP مطابق با شکل (۵) مورد ارزیابی قرار گرفتند. پس از مقایسه زوجی چهار معیار اصلی مدل SWOT یعنی (نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها) در راستای توسعه گردشگری روستایی مشخص شدند. براساس یافته‌های تحقیق در شکل شماره (۳) مشاهده می‌شود، «نقاط تهدید» با وزن نسبی ۰/۵۲۴ بیشترین اهمیت را برای توسعه گردشگری روستایی دارد بعد از آن معیار «نقاط ضعف» با وزن نسبی ۰/۴۲۲، معیار «نقاط قوت» با وزن نسبی ۰/۲۳۲ و در نهایت «نقاط فرصت‌ها» با وزن نسبی ۰/۱۰۴ در اولویت آخر بودند.

شکل ۵- اهمیت معیارهای تحقیق در توسعه گردشگری روستایی

اهمیت نسبی و اولویت‌بندی زیرمعیارها در ارتباط با معیارهای توسعه گردشگری روستایی

پس از تعیین اهمیت هر یک از معیارهای مورد بررسی، در این مرحله اوزان هر یک از زیرمعیارها در دستیابی به توسعه گردشگری روستایی برآورد گردید. نتایج این بخش در جدول شماره ۳ ارائه شده است. براساس نتایج جدول می‌توان گفت که در میان نقاط قوت نقطه «روحیه مهمان نوازی مردم منطقه»، نقاط ضعف «عدم توسعه نمایشگاه‌ها و بازارچه‌های مرزی و بومی»، نقاط فرصت «افزایش گرایش نهادهای دولتی و غیردولتی در زمینه توجه به کارآفرینی و گردشگری» و نقاط تهدید «بروز تخلفات اجتماعی با ورود گردشگران به منطقه» در دستیابی به توسعه گردشگری روستایی از مهم‌ترین نقاط هستند.

جدول ۳- اولویت‌بندی زیرمعیارهای مورد بررسی در راستای توسعه گردشگری پایدار در مناطق روستایی

معیار	وزن نسبی	زیرمعیار	اولویت نسبی	اولویت‌بندی کلی هر زیر معیار	نرخ ناسازگاری
قوت‌ها	۰/۲۳۲	S1	۰/۴۵۲	۰/۱۰۴	۰/۰۷
		S2	۰/۵۲۵	۰/۱۲۱	
		S3	۰/۳۴۲	۰/۰۷۹	
		S4	۰/۲۴۱	۰/۰۵۶	
		S5	۰/۱۵۱	۰/۰۳۵	
		S6	۰/۱۲۲	۰/۰۲۸	
		S7	۰/۲۵۲	۰/۰۵۸	
		S8	۰/۰۸۷	۰/۰۲۰	
ضعف‌ها	۰/۴۲۲	W1	۰/۳۴۲	۰/۱۴۴	۰/۰۹
		W2	۰/۴۰۱	۰/۱۶۹	
		W3	۰/۲۵۶	۰/۱۰۸	
		W4	۰/۱۸۸	۰/۰۷۹	
		W5	۰/۲۵۱	۰/۱۰۶	
		W6	۰/۱۰۸	۰/۰۴۵	
		W7	۰/۰۹۷	۰/۰۴۰	
		W8	۰/۰۸۸	۰/۰۳۷	
فرصت‌ها	۰/۱۰۴	O1	۰/۳۲۲	۰/۰۳۳	۰/۰۸
		O2	۰/۴۴۱	۰/۰۴۵	
		O3	۰/۲۰۲	۰/۰۲۱	
		O4	۰/۱۸۸	۰/۰۱۹	
		O5	۰/۱۵۲	۰/۰۱۶	
		O6	۰/۱۲۱	۰/۰۱۲	
		O7	۰/۰۹۲	۰/۰۰۹	
تهدیدها	۰/۵۲۴	T1	۰/۳۴۲	۰/۱۷۹	۰/۰۸
		T2	۰/۲۶۶	۰/۱۳۹	
		T3	۰/۴۰۲	۰/۲۱۰	
		T4	۰/۲۳۵	۰/۱۲۳	

معیار	وزن نسبی	زیرمعیار	اولویت نسبی	اولویت‌بندی کلی هر زیر معیار	نرخ ناسازگاری
		T5	۰/۱۲۴	۰/۰۶۴	
		T6	۰/۰۸۸	۰/۰۴۶	
		T7	۰/۰۷۷	۰/۰۴۰	
		T8	۰/۰۶۶	۰/۰۳۴	

تدوین و اولویت‌بندی راهبردهای توسعه گردشگری روستایی

ماتریس گزینه‌های راهبردی (TOWS) ابزاری است که برای تدوین راهبردها مورد استفاده قرار می‌گیرد و معمولاً این مرحله پس از تحلیل SWOT به کار گرفته می‌شود. این ماتریس به ما کمک می‌کند تا راهبردهای مناسب را تعیین و تعریف نماییم. راهبردهای مختلف در چهار گروه، بسته به فضای راهبردی موضوع تعریف می‌شوند (جدول ۴) این راهبردهای شامل موارد زیر است. راهبرد (SO): این راهبرد می‌تواند یک حالت هم‌افزایی در سازمان ایجاد کند. هر سازمانی مایل است در این موقعیت قرار داشته باشد تا بتواند با بهره‌گیری از توانمندی‌ها، استفاده از فرصت‌ها را به حداکثر برساند.

راهبرد (ST): این راهبرد مربوط به وضعیت خارجی سازمان است و نقاط مثبت (قوت) آن را در ارتباط با بیرون ارزیابی می‌کند. این راهبرد براساس توانمندی سازمان در مقابل تهدیدات بنا شده است و هدف آن افزایش توانمندی‌های موجود و کاهش تهدیدات است. راهبرد (WO): این راهبرد نقاط منفی (ضعف‌ها) را ارزیابی می‌کند. هدف این راهبرد، کاهش نقاط ضعف و افزایش فرصت‌هاست. گاه سازمان‌ها به دلیل برخورداری از ضعف‌های اساسی، امکان استفاده از فرصت‌های به دست آمده را ندارند، لذا طراحی دوره‌های آموزشی به منظور از بین بردن نقاط ضعف می‌تواند سازمان را در استفاده از فرصت‌ها توانمند کند.

راهبرد (WT): این راهبرد مربوط به وضعیت خارجی سازمان است و نقاط منفی (تهدیدات پیش‌رو) آن را در ارتباط با بیرون ارزیابی می‌کند. هدف این راهبرد، کاهش تهدیدها تا حد امکان است.

جدول ۴- ماتریس TOWS تعیین راهبردهای توسعه گردشگری در مناطق روستایی

فرصت‌ها (O)	نقاط تهدید (T)
O1- امکان دستیابی به بازارهای منطقه‌ای و توسعه‌ی صادرات (محصولات کشاورزی) با وجود	T1- بروز نزاع اجتماعی با ورود گردشگران به منطقه
O2- افزایش گرایش نهادهای دولتی و غیردولتی	T2- از بین رفتن شیوه و فرهنگ جوامع روستایی
O3- قرارگیری مراکز و کانون‌های پرجمعیت	T3- وجود ریزگردها و پدیده‌های گردوغبار در منطقه
O4- حجم بالای گردشگران داخلی و خارجی در	T4- فصلی بودن گردشگری به دلیل شرایط جوی نامناسب
O5- قابلیت تبدیل شدن به یک قطب گردشگری	T5- عدم برنامه‌ریزی دولت در زمینه تخصص اعتبارات و ساماندهی گردشگری در منطقه
O6- حمایت‌های قانونی و توجه مسئولان به	T6- عدم وجود امنیت دائم به علت مرزی بودن منطقه
O7- شکوفاسازی اقتصاد محلی	T7- فقدان برنامه‌ریزی محلی و منطقه‌ای با مشارکت مردم در حوزه گردشگری
O8- نزدیکی به کشور عراق و صدور محصولات روستایی به خارج از کشور	T8- تخریب و آلودگی محیط زیستی در مناطق روستایی

ماتریس TOWS راهبردهای توسعه گردشگری پایدار

نقاط قوت (S)	راهبردهای تهاجمی (SO)	راهبردهای رقابتی (ST)
S1- کاهش نرخ بیکاری و متنوع‌سازی معیشت	SO1- متنوع‌سازی معیشت در مناطق روستایی	ST1- توسعه برنامه‌های گردشگری - مشارکتی
S2- روحیه مهمان‌نوازی مردم منطقه	از طریق توسعه فعالیت‌های کشاورزی و روستایی	با حضور جوامع محلی در راستای با وجود

S3- حفظ فرهنگ و لباس‌های محلی متنوع توسط مردم منطقه	دارای مزیت نسبی در استان با توجه به حجم بالای گردشگران داخلی و خارجی	ظرفیت‌های گردشگری در منطقه و اهمیت حضور مردم
S4- وجود هویت باقی مانده معماری‌های نسل گذشته	SO2- برپایی جشن‌های بومی و محلی با توجه به فرهنگ غنی منطقه در کنار مناطق تاریخی و باستانی ثبت شده در یونسکو جهت رونق اقتصاد روستایی	ST2- توجه مضاعف دولت به اعطای اعتبارات و تسهیلات عمرانی به منظور ترمیم آثار تاریخی آسیب دیده‌ی منطقه در جهت ساماندهی گردشگری در منطقه
S5- جایگاه بالای استان در زمینه تولید بعضی از محصولات مانند خرما	SO3- توسعه گردشگری آبی با توجه ظرفیت بالای استان در این زمینه و تبدیل استان به قطب گردشگری در کشور	ST3- برقراری امنیت و آرامش خاطر در مناطقی که دارای ظرفیت و برد گردشگری مناسب
S6- وجود آثار تاریخی و باستانی در منطقه ثبت شده در یونسکو		
S7- وجود رودخانه‌های متنوع در این استان مانند کارون، دز و کرخه (گردشگری آبی)		
S8- وجود غذاهای متنوع محلی و منحصر به فرد		

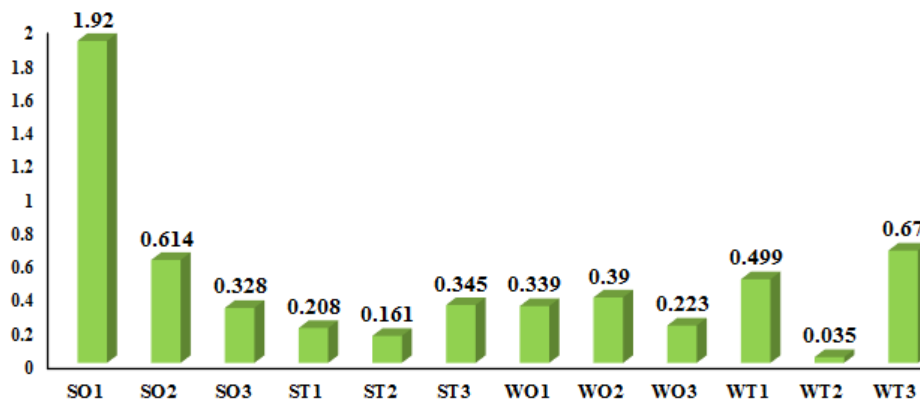
ضعف‌ها (W)	راهبرد محافظه کارانه (WO)	راهبردهای تدافعی (WT)
W1- تضاد و دشمنی در میان اهالی روستا به دلیل فرهنگ غالب قومی - قبیله‌ای	WO1- ایجاد تبلیغات وسیع و گسترده در جهت شناسایی قابلیت‌های منطقه به مردم و گردشگران با توجه به قابلیت بالای استان در تبدیل قطب گردشگری منطقه	WT1- آموزش و اطلاع رسانی به مردم محلی در ارتباط با نحوه برخورد با گردشگران و جلوگیری از ایجاد تعارض با آنها
W2- محدود بودن توسعه نمایشگاه‌ها و بازارچه‌های مرزی و بومی	WO2- توسعه بازارچه‌های مرزی و گسترش تفاهم‌نامه‌های همکاری با کشور عراق جهت توسعه صادرات محصولات تولیدی در مناطق روستایی	WT2- تهیه سایت و نقشه جاذبه‌های گردشگری منطقه به زبان‌های انگلیسی، عربی و فارسی
W3- پایین بودن تمایل روستاییان به سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری به دلیل هزینه بالای آن	WO3- توسعه امکانات رفاهی، بهداشتی و اقامتی در مناطق گردشگرپذیر با توجه حمایت‌های قانونی و توجه مسئولان به شکوفاسازی اقتصاد محلی	WT3- برگزاری رویدادهای فرهنگی اعم از نمایشگاه‌های فصلی و سنتی، جشن‌های مختص برای گردشگران در فضاهای گردشگرپذیر
W4- تغییرات کاربری اراضی به دلیل گرایش گردشگران به خرید و تغییرات کاربری آن		
W5- ذهنیت منفی ساکنین شهرهای دیگر به گرم و شرجی بودن منطقه		
W6- کیفیت نامطلوب زیرساخت‌های محیطی و کالبدی (بهداشتی، اقامتی و رفاهی)		
W7- ضعف سواد جامعه میزبان و کمبود نیروی انسانی متخصص آموزش دیده در زمینه گردشگری		
W8- ضعف تبلیغات و عدم پوشش مناسب‌های شبکه‌های ملی و استانی در راستای معرفی جاذبه‌های گردشگری		

مقایسات زوجی و تعیین اوزان نهایی کلیه عوامل در چهار سطح راهبردی در جدول شماره (۵) ارائه شده است. علاوه بر این، در جدول (۵) زیرمعیارهای به کار رفته در هر راهبرد مشخص است.

جدول ۵- اولویت‌بندی راهبردی توسعه گردشگری روستایی

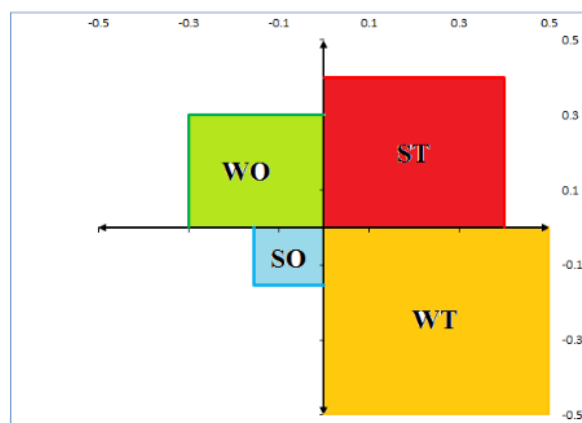
راهبردها	زیرمعیارهای به کار رفته برای هر راهبرد	وزن کلی	اولویت‌بندی
SO1	S1, S2, S3, S5, S7, S8, O1, O2, O3, O7	۱/۹۲	۱
SO2	S3, S4, S6, S8, O1, O3, O5	۰/۶۱۴	۲
WT1	W1, W2, W7, W8, T1, T7, T8	۰/۴۹۹	۳
WO2	W2, W8, O1, O3, O4, O7	۰/۳۹	۴
ST3	S4, S6, S7, T1, T6, T7, T8	۰/۳۴۵	۵
WO1	W8, W5, O1, O3, O4, O5	۰/۳۳۹	۶
SO3	S7, S2, S6, O5, O6, O7	۰/۳۲۸	۷
WO3	W6, W7, W8, O3, O5, O6, O4	۰/۲۲۳	۸
ST1	S6, S7, S8, S3, T5, T7, T6	۰/۲۰۸	۹
ST2	S4, S6, S7, T5, T7, T8	۰/۱۶۱	۱۰
WT3	W2, W8, T6, T7	۰/۰۶۷	۱۱
WT2	W7, W8, T5, T7	۰/۰۳۵	۱۲

براساس نتایج پژوهش در قالب شکل ۶، مهم‌ترین راهبرد در این زمینه «متنوع‌سازی معیشت در مناطق روستایی از طریق توسعه فعالیت‌های کشاورزی و روستایی دارای مزیت نسبی در استان با توجه به حجم بالای گردشگران داخلی و خارجی» و «برپایی جشن‌های بومی و محلی با توجه به فرهنگ غنی منطقه در کنار مناطق تاریخی و باستانی ثبت شده در یونسکو جهت رونق اقتصاد روستایی» بود و ضعیف‌ترین راهبردها شامل «تهیه سایت و نقشه جاذبه‌های گردشگری منطقه به زبان‌های انگلیسی، عربی و فارسی» و «برگزاری رویدادهای فرهنگی اعم از نمایشگاه‌های فصلی و سنتی، جشن‌های مختص برای گردشگران در فضاهای گردشگرپذیر» بود.

شکل ۶- اولویت‌بندی راهبردهای تدوین شده براساس ماتریس TWOS

علاوه بر این در اولویت‌بندی نواحی راهبردی از طریق نمودار حاصل از نرم‌افزار Excel 2019، نتایج نشان داد که راهبرد اول بر محور WT یعنی راهبرد دفاعی (حداقل - حداقل) است. هدف این راهبرد، کاستن از ضعف‌های موجود به منظور کاستن و خنثی‌سازی تهدیدات است. راهبرد دوم در این بخش راهبرد ST یعنی راهبرد اقتضایی (حداکثر - حداقل) است این راهبرد بر پایه بهره‌گیری از قوت‌های سیستم برای مقابله با تهدیدات تدوین می‌گردد و هدف آن به حداکثر رساندن نقاط قوت و به حداقل رساندن تهدیدات است. راهبرد سوم در این بخش WO است یعنی راهبرد انطباقی (راهبرد حداقل - حداکثر) این راهبرد در تلاش است تا با کاستن از ضعف‌ها بتواند حداکثر استفاده را از فرصت‌های موجود ببرد. به عنوان مثال در یک سازمان ممکن است در محیط خارجی خود متوجه وجود فرصت‌هایی شود ولی به واسطه ضعف‌های خود قادر به بهره‌برداری از آن‌ها نباشد. در چنین شرایطی اتخاذ راهبرد انطباقی می‌تواند استفاده از فرصت را فراهم آورد. در نهایت آخرین راهبرد در موضوع مورد بررسی راهبرد SO یعنی راهبرد تهاجمی (حداکثر - حداکثر) است. به این معنی که تمام سیستم به دنبال وضعیتی هستند که قادر باشند توأمان قوت و فرصت‌های خود را به حداکثر برسانند. برخلاف راهبرد دفاعی که یک راه‌حل واکنشی است راهبرد تهاجمی یک راه‌حل کنشگر است. در چنین وضعیتی سازمان با استفاده از نقاط قوت خویش در جهت بهره‌گیری از فرصت‌های موجود است (شکل ۷).

شکل ۷- اولویت‌بندی نواحی راهبردی با استفاده از ماتریس TWOS

نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف تدوین راهبردهای توسعه گردشگری روستایی در استان خوزستان انجام شد. تحلیل وضعیت موجود با استفاده از ماتریس SWOT نشان داد که مهم‌ترین نقاط قوت «روحیه مهمان‌نوازی مردم منطقه» و نقاط ضعف «عدم توسعه نمایشگاه‌ها و بازارچه‌های مرزی و بومی» است که این موارد با یافته‌های قبلی همسو هستند (موحدی و همکاران، ۱۴۰۰؛ اسدی کرم، ۱۳۹۸). خوزستان به دلیل تاریخچه جنگ تحمیلی و مهمان‌نوازی مردمش، برای توسعه گردشگری روستایی ظرفیت‌های خاصی دارد، اما استفاده کافی از ظرفیت مرزی آن برای توسعه اقتصادی و برگزاری جشنواره‌ها و بازارچه‌ها هنوز صورت نگرفته است. بررسی عوامل بیرونی نشان داد که «افزایش توجه نهادهای دولتی و غیردولتی به کارآفرینی و گردشگری» یک فرصت و «بروز نزاع اجتماعی با ورود گردشگران» یک تهدید مهم است (سلیمان‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۱؛ بابائی همتی و مولایی هشتجین، ۱۳۹۲؛ رزاقی بورخانی و محمدی، ۱۳۹۷). گردشگری روستایی می‌تواند به معیشت پایدار و کاهش فقر کمک کند، اما عدم آموزش مناسب به جوامع میزبان موجب نزاع اجتماعی و تأثیرات منفی بر تجربه گردشگران می‌شود. عوامل مخرب در توسعه گردشگری بر عوامل مفید غلبه کرده‌اند (رضایی و همکاران، ۱۳۹۱)، و این روند می‌تواند مهاجرت و تخلیه سکونتگاه‌های روستایی را تشدید کند. بر اساس ماتریس TOWS، ۱۲ راهبرد برای توسعه گردشگری روستایی طراحی شد که «متنوع‌سازی معیشت» به‌عنوان راهبرد کلیدی شناسایی شد. این راهبرد علاوه بر کاهش فقر مطلق، انعطاف‌پذیری اقتصادی و مقابله با تغییرات اقلیمی را ارتقا می‌دهد (Asfaw et al., 2017; Gautam & Anderson, 2016; Li et al., 2019). نتایج نشان داد که تنوع درآمد از اشتغال، خطرات اقتصادی و محیطی را کاهش داده و به پایداری معیشت جوامع هدف گردشگری روستایی کمک می‌کند. از محدودیت‌های تحقیق، نمونه‌گیری هدفمند و تک‌مقطعی بودن آن بود که تعمیم نتایج به سایر مناطق را محدود می‌کند. این پژوهش با ارائه پنج راهبرد اولیه، بینش‌های مهمی را برای سیاست‌گذاران فراهم کرده و توجه بیشتری به ظرفیت‌های گردشگری روستایی را پیشنهاد می‌دهد.

- برپایی جشن‌های بومی و محلی با توجه به فرهنگ غنی منطقه در کنار مناطق تاریخی و باستانی ثبت شده در یونسکو
- برگزاری رویدادهای فرهنگی اعم از نمایشگاه‌های فصلی و سنتی، جشن‌های مختص برای گردشگران در فضاهای گردشگرپذیر
- آموزش و اطلاع‌رسانی به مردم محلی در ارتباط با نحوه برخورد با گردشگران و جلوگیری از ایجاد تعارض با آنها
- توسعه بازارچه‌های مرزی و گسترش تفاهم‌نامه‌های همکاری با کشور عراق جهت توسعه صادرات محصولات تولیدی روستایی

حامی مالی

بنا به اظهار نظر نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

سهام نویسندگان در پژوهش

سهام نویسندگان در نگارش مقاله یکسان بوده است.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه افراد، به دلیل مشاوره و راهنمایی علمی و مشارکت آنها در این مقاله تشکر و قدرانی می‌نمایند.

منابع

ازکیا، مصطفی؛ کامور، نجمه. (۱۳۹۱). توسعه پایدار گردشگری روستایی در روستای چاشم شهرستان مهدی‌شهر. مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۳(۵)، ۱۰۷-۱۲۲.

- استانداری خوزستان. (۱۴۰۴). <https://ostan-khz.ir>.
- اسدی کرم، رخساره. (۱۳۹۸). تدوین برنامه راهبردی توسعه گردشگری در مناطق نمونه گردشگری روستایی (مطالعه موردی: روستای نمونه گردشگری میمند در شهرستان شهربابک). راهبردهای توسعه روستایی، ۶(۳)، ۲۷۹-۲۹۷.
- بابایی همتی، روشن؛ مولائی هاشجین، نصراله. (۱۳۹۲). راهکارهای توسعه گردشگری روستایی در بخش کوهپایه‌ای گیلان. مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۲۳(۸)، ۱۰۳-۱۱۸.
- جعفریان، محمد حسن؛ اسکندریان، ایرج؛ و سلیمی سبحان، محمدرضا. (۱۳۹۵). راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT (مورد مطالعه روستای لاسجرد شهرستان سمنان). فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری چشم‌انداز زاگرس، ۳۰(۸)، ۱۵۹-۱۸۳.
- جلالیان، حمید؛ رضوانی، محمدرضا؛ طهماسبی، اصغر؛ و اروجی، حسن. (۱۳۹۷). تبیین مدل توسعه سیستم گردشگری روستایی با استفاده از نظریه آشوب و مدل باتلر (مورد مطالعه: روستای مصر، شهرستان خور و بیابانک). پژوهش‌های روستائی، ۹(۲)، ۲۲۲-۲۳۵.
- خبرگزاری بین‌المللی ایران پرس. (۱۴۰۲). روستای منگره؛ قطب گردشگری روستایی در استان خوزستان. <https://farsi.iranpress.com/>.
- رزاقی بورخانی، فاطمه؛ و محمدی، یاسر. (۱۳۹۷). تدوین مدل راهبردی TOWS در توسعه گردشگری کشاورزی و روستایی استان مازندران. تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۴۹(۳)، ۵۰۹-۵۲۵.
- رضایی، روح‌اله؛ شریف‌زاده، ابوالقاسم؛ و اسدپاسکی، امیر. (۱۳۹۱). واکای پیاده‌های منفی توسعه گردشگری در مناطق روستایی استان قزوین (مطالعه موردی: روستای گازرخان). مسکن و محیط روستا، ۳۱(۱۳۷)، ۸۳-۹۶.
- سلیمان نژاد، رضا؛ علی‌بیگی، امیرحسین؛ و صالحی، لاله. (۱۴۰۱). موانع و تسهیل‌کننده‌های توسعه پایدار گردشگری کشاورزی در غرب استان مازندران. جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، ۳۳(۲)، ۳۹-۶۶.
- عنابستانی، علی اکبر؛ سعیدی، عباس؛ و درویشی، حسن. (۱۳۹۱). بررسی آثار اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی توسعه گردشگری در سکونتگاه‌های روستایی از دیدگاه گردشگران و روستاییان (مطالعه موردی: دشت ارژن-فارس). برنامه‌ریزی فضایی، ۲(۲)، ۱-۲۰.
- قاسمی، مریم؛ کامرانی‌فر، حدیث؛ و حیاتی، سلمان. (۱۳۹۴). شناسایی راهبردهای مطلوب توسعه گردشگری فرهنگی در نواحی روستایی با تلفیق مدل‌های برنامه‌ریزی راهبردی و شبکه عصبی مصنوعی. پژوهش‌های روستائی، ۶(۳)، ۵۶۷-۵۹۲.
- قریب، تبار. (۱۳۹۵). ۱۷ روستای هدف گردشگری در خوزستان وجود دارد. اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان خوزستان.
- گودرزی، مجید؛ فیروزی، محمدعلی؛ ملکی، سعید؛ و کعب عمیر، کریمه. (۱۳۹۹). بررسی و تحلیل موانع توسعه گردشگری آبی در استان خوزستان. فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، ۱۵(۵۲)، ۱۱۱-۱۴۰.
- موحدی، رضا؛ سپهوند، فاطمه؛ و رحیمیان، مهدی. (۱۴۰۰). راهکارهای توسعه ظرفیت‌های گردشگری پایدار روستایی در شهرستان خرم‌آباد. فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، ۱۶(۵۵)، ۲۳۳-۲۵۶.
- An, W., & Alarcón, S. (2021). Rural tourism preferences in Spain: Best-worst choices. Annals of Tourism Research, 89, 103210.
- Arsić, S., Nikolić, D., & Živković, Ž. (2017). Hybrid SWOT-ANP-FANP model for prioritization strategies of sustainable development of ecotourism in National Park Djerdap, Serbia. Forest Policy and Economics, 80, 11-26.
- Asfaw, A., Simane, B., Hassen, A., & Bantider, A. (2017). Determinants of non-farm livelihood diversification: evidence from rainfed-dependent smallholder farmers in northcentral Ethiopia (Woleka sub-basin). Development Studies Research, 4(1), 22-36.
- Bigano, A. (2007). Climate change Impacts on Tourism in Europe and research ideas for the Russian Far East.
- Bogdan-Constantin, I., Oana Mihaela, S., Alina, M., & Corneliu, I., (2018). The Impact of Tourism on Sustainable Development of Rural Areas: Evidence from Romania. Sustainability, Vol 10, No 10, Romania, Pp 2-19.
- Buta, R. (2007). The swot analysis in the geographical research, with applicability in the study of the human settlements from Moldova valley (Baia-Draguseni sector). Present Environment and Sustainable Development, 1(1), 239-248.
- Cawley, M., & Gillmor, D. A. (2008). Integrated rural tourism: Concepts and practice. Annals of Tourism Research, 35(2), 316-337.
- Chen, S., Sotiriadis, M., & Shen, S. (2023). The influencing factors on service experiences in rural tourism: An integrated approach. Tourism Management Perspectives, 47, 101122.
- Chi, X., & Han, H. (2021). Emerging rural tourism in China's current tourism industry and tourist behaviors: The case of Anji County. Journal of Travel & Tourism Marketing, 38(1), 58-74.
- Clemens, R., (2014). Keeping Farmers on the Land: Agritourism in the European Union, Iowa Ag Review, 10 (3), 8- 9
- Cunha, C., Kastenholz, E., & Carneiro, M. J. (2018). Lifestyle entrepreneurs: the case of rural tourism. Entrepreneurship and Structural Change in Dynamic Territories: Contributions from Developed and Developing Countries, 175-188.
- Dai, M. L., Fan, D. X., Wang, R., Ou, Y. H., & Ma, X. L. (2023). Does rural tourism revitalize the countryside? An exploration of the spatial reconstruction through the lens of cultural connotations of rurality. Journal of Destination Marketing & Management, 29, 100801.

- Folgado-Fernández, J. A., Di-Clemente, E., Hernández-Mogollón, J. M., & Campón-Cerro, A. M. (2019). [Water Tourism: A New Strategy for the Sustainable Management of Water-Based Ecosystems and Landscapes in Extremadura \(Spain\)](#). *Land*, 8(1).
- Gautam, Y., & Andersen, P. (2016). [Rural livelihood diversification and household well-being: Insights from Humla, Nepal](#). *Journal of rural studies*, 44, 239-249.
- Getz, D., & Carlsen, J. (2000). [Characteristics and goals of family and owner-operated businesses in the rural tourism and hospitality sectors](#). *Tourism Management*, 21(6), 547-560.
- Ghorbani, A., Raufirad, V., Rafiaani, P., & Azadi, H. (2015). [Ecotourism sustainable development strategies using SWOT and QSPM model: A case study of Kaji Namakzar Wetland, South Khorasan Province, Iran](#). *Tourism Management Perspectives*, 16, 290-297.
- Gugushvili, T., Salukvadze, G., Salukvadze, J., (2017). [Fragmented development: Tourism driven economic changes in Kazbegi, Georgia](#). *Annals of Agrarian Science*, Vol 15, No 1, Pp 49-54.
- Harcombe, D. PT. (1999). [the economic impacts of tourism](#). *ABAC. Journal*, 19(2); 10-22.
<https://miraskhz.ir/rha/mataleb>
- Iorio, M., & Corsale, A. (2010). [Rural tourism and livelihood strategies in Romania](#). *Journal of Rural Studies*, 26(2), 152-162.
- Jeong, J. S., García-Moruno, L., Hernández-Blanco, J., & Jaraíz-Cabanillas, F. J. (2014). [An operational method to supporting siting decisions for sustainable rural second home planning in ecotourism sites](#). *Land use policy*, 41, 550-560.
- Jucan, C. N., & Jucan, M. S., (2013). [Travel and tourism as a driver of economic recovery](#), *Procedia Econ. Financ*, Vol 6, No 4, Netherlands, Pp 81-88.
- Kaaristo, M. (2014). [Value of silence: Mediating aural environments in Estonian rural tourism](#). *Journal of Tourism and Cultural Change*, 12(3), 267-279.
- Komppula, R. (2014). [The role of individual entrepreneurs in the development of competitiveness for a rural tourism destination—A case study](#). *Tourism Management*, 40, 361-371.
- Lane, B and Kastenholz, E (2015). [Rural tourism: The evolution of practice and research approaches towards a new generation concept?](#) *Journal of Sustainable Tourism*, 23(8e9), 1133e1156.
- Li, Y.H., Song, C.Y., Yan, J.Y., Liu, Y.S., (2019). [The spatial-temporal difference of peasants' livelihood response and enlightenments to rural revitalization strategy](#). *Geogr. Res.* 38 (11), 2595-2605 in Chinese with English abstract.
- Lin, Z., & Chen, Y., (2017). [Resident-tourist value co-creation: The role of residents' perceived tourism impacts and life satisfaction](#), *Tour. Manag*, Vol 61, Issue 7, Netherlands, Pp 436-442.
- Liu, J., Wang, J., Wang, S., Wang, J., & Deng, G. (2018). [Analysis and simulation of the spatiotemporal evolution pattern of tourism lands at the Natural World Heritage Site Jiuzhaigou, China](#). *Habitat International*, 79, 74-88.
- Matthews, J. R. (2004). [Technology planning: preparing and updating a library technology plan](#). *Libraries Unlimited*.
- Mihalic, T. (2016). [Sustainable-responsible tourism discourse—Towards 'responsustable' tourism](#). *Journal of cleaner production*, 111, 461-470.
- Miyakuni, K., Fujita, Y., Koshiba, S., & Rengiil, G. (2018). [Residents' Attitudes toward Tourism in an Island Destination. Focusing on Ecocentric Attitudes: The Case of the Republic of Palau](#), PICRC Technical Report.
- Muresan, I., Oroian, C., Harun, R., Arion, F., Porutiu, A., Chiciudean, G., Todea, A., & Lile, R., (2016). [Local residents' attitude toward sustainable rural tourism development](#), *Sustainability*, Vol 8, No 1, Romania, Pp 100-112.
- Mwesumo, D., Halfdanarson, J., & Shlopak, M. (2022). [Navigating the early stages of a large sustainability-oriented rural tourism development project: Lessons from Træna, Norway](#). *Tourism Management*, 89, 104456.
- Nooripoor, M., Khosrowjerdi, M., Rastegari, H., Sharifi, Z., & Bijani, M. (2021). [The role of tourism in rural development: Evidence from Iran](#). *GeoJournal*, 86(4), 1705-1719.
- Ohe, Y. (2007). [Multifunctionality and rural tourism: A perspective on farm diversification](#). *Journal of International Farm Management*, 4(1), 18-40
- Paresishvili, O., Kvaratskhelia, L., & Mirzaeva, V. (2017). [Rural tourism as a promising trend of small business in Georgia: Topicality, capabilities, peculiarities](#). *Annals of Agrarian Science*, 15(3), 344-348.
- Patterson, A. (2011). [Brand Ireland: Tourism and national identity](#). In *Tourism and National Identities* (pp. 26-37). Routledge.
- Roberts, L., Hall, D., & Morag, M., (2017). [New Directions in Rural Tourism](#), Routledge: Abingdon, UK. 256.
- Roknaddin Eftekhari A, Mahdavi D. (2006). [The solutions of the rural tourism development with SWOT Methods \(Case study: Lavasan-E-Koochak\)](#). *MJSP* 2006; 10 (2) :1-31
- Rosalina, P. D., Dupre, K., & Wang, Y. (2021). [Rural tourism: A systematic literature review on definitions and challenges](#). *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 47, 134-149.
- Saaty, T. L. (2008). [Decision making with the analytic hierarchy process](#). *International journal of services sciences*, 1(1), 83-98.
- Siu, G., Lee, L. Y. S., & Leung, D. (2013). [Residents' perceptions toward the "Chinese Tourists' Wave" in Hong Kong: An exploratory study](#). *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 18(5), 446e463.

- Srivastava, P. K., Kulshreshtha, K., Mohanty, C. S., Pushpangadan, P., & Singh, A. (2005). [Stakeholder-based SWOT analysis for successful municipal solid waste management in Lucknow, India](#). *Waste management*, 25(5), 531-537.
- Straka, J., Tuzová, M., (2018). [Factors Affecting Development of Rural Areas in the Czech Republic: A Literature Review](#), *Acta Universitatis Agriculture ET Silviculture Madelaine Brunensis*, 64(6): 2141-2150.
- Su, L., Huang, S., & Huang, J. (2018). [Effects of destination social responsibility and tourism impacts on residents' support for tourism and perceived quality of life](#). *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 42(7), 1039-1057.
- Su, M. M., Wall, G., Wang, Y., & Jin, M. (2019). [Livelihood sustainability in a rural tourism destination-Hetu Town, Anhui Province, China](#). *Tourism Management*, 71, 272-281.
- Summers, J., Cavaye, J., & Woolcock, G. (2019). [Enablers and Barriers of Tourism as a Driver of Economic and Social-cultural Growth in Remote Queensland](#). *Economic Papers: A journal of applied economics and policy*, 10(2), 326-336.
- Tourism Management*, 17(2), 103-111.
- World Tourism Organization. (2017). [International rural tourism development – An Asia Pacific perspective](#). Madrid: UNWTO.
- Xinhua News Agency. (2020). [China's rural leisure tourism revenue exceeded 850 billion yuan in 2019](#). Retrieved August 4, 2022.
- Yanan, L., Ismail, M. A., & Aminuddin, A. (2024). [How has rural tourism influenced the sustainable development of traditional villages? A systematic literature reviews](#). *Heliyon*.
- Yang, J., Yang, R., Chen, M. H., Su, C. H. J., Zhi, Y., & Xi, J. (2021). [Effects of rural revitalization on rural tourism](#). *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 47, 35-45.
- Zhang, H., Duan, Y., & Han, Z. (2021). [Research on spatial patterns and sustainable development of rural tourism destinations in the Yellow River Basin of China](#). *Land*, 10(8), 849.
- Zhang, Y., Xiao, X., Cao, R., Zheng, C., Guo, Y., Gong, W., & Wei, Z. (2020). [How important is community participation to eco-environmental conservation in protected areas? From the perspective of predicting locals' pro-environmental behaviours](#). *Science of the Total Environment*, 739, 139889.
- Zhang, Y., Xiao, X., Zheng, C., Xue, L., Guo, Y., & Wu, Q. (2020). [Is tourism participation in protected areas the best livelihood strategy from the perspective of community development and environmental protection?](#) *Journal of Sustainable Tourism*, 28(4), 587-605.